

TERVTANULMÁNY A PEDAGÓGUSOK EGYSÉGES POSZTGRADUÁLIS STÚDIUMÁNAK A MEGVALÓSÍTÁSÁRA

DRIEN KÁROLY

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1972. június hó 14-15-én tartott ülésén, amelyen „Az állami oktatás helyzetét és fejlesztésének feladatait” vitatták meg, az oktatásügyi reszort azt a feladatot kapta, hogy gondoskodjék az egész oktatási rendszer, valamint *a továbbképzés szervezett továbbfejlesztéséről*. A Központi Bizottság a megoldandó fő koncepcionális feladatok közé sorolta a pedagógusok szervezett továbbképzését és amint az az alábbi idézetből kiténik, főbb vonásaiban meg is határozta a kialakítandó továbbképzési szervezeti irányelveit:

„Ki kell alakítani a pedagógus-továbbképzés szervezett, vonzó, a legjobb szakemberek részvételével megvalósuló rendszerét. A továbbképzés formái igazodjanak az iskolai élet követelményeihez és a pedagógusok elfoglaltságához. Meghatározandó időszakonként minden pedagógusnak kötelezően részt kell vennie továbbképzésben. A továbbképzési kötelezettség teljesítése a magasabb fizetési fokozatba történő lépés feltétele legyen.”

A párthatározat óta letelt közel három esztendő alatt különböző fórumokon sokat foglalkoztak a pedagógusok fenti értelemben vett továbbképzésének problémáival, azonban mindezekig nem történt meg *a határozat feladatrendszeré váló kibontása* és nem került sor egy olyan továbbképzési koncepció széles körű megvitatására, amely a hazai oktatás helyzetét és hagyományait, valamint külföldi tapasztalatokat figyelembe véve alapul szolgálhatott volna a pedagógusok kísérleti posztgraduális stúdiumának beindításához.

Az itt közölt tervezet célja, hogy a komparatív módszerrel nyert adatok felhasználásával egyrészt rendszerezze a pedagógusok posztgraduális stúdiumával kapcsolatos alapvető kérdéseket és megfogalmazza az ilyen irányú továbbképzésben folyó pedagógiai tevékenység sajátos jellegét, problematikáját, másrészt — ha ugyan ez nem túlzott igény — egy olyan széles körű vita anyagául szolgáljon, amelynek végső célja *egy eszmeileg egységes, intézményesen gazdaságos, tartalmilag dinamikus és módszertanilag hatékony pedagógus továbbképzési rendszer megvalósítása*. Teljesen reális az a lehetőség, hogy a posztgraduális stúdium harmonikus egységet képezzen a pedagógusok továbbképzését végző többi intézménnyel és szerves része legyen a pedagógusképző intézmények mindennapi munkájának.

A tervezet a problémák feltárásánál, valamint a továbbképzési modell felvázolásánál a rendelkezésre álló nemzetközi összehasonlítási anyagokon túl, elsősorban a Csehszlovákiában tíz éven át kipróbált elképzelést vette alapul, ugyanis a pedagógusok posztgraduális stúdiumának Csehszlovákiában kodifikált modellje *jelentős részben a világviszonylatban is uralkodó tendenciák hatására alakult ki*, a szocialista iskola konkrét feltételeire épül, mérlegeli a továbbfejlődés lehetőségeit, figyelembe veszi a pedagógusok hivatástudatát, szociális helyzetét és józan, megvalósítható célokat tűz maga elé.

* * *

A pedagógusok posztgraduális stúdiumáról szólva terminológiai problémák is merülnek fel. Ez érthető is, hiszen a pedagógusok posztgraduális stúdiuma még csak igen rövid ideje létezik, számos elnevezés alkalmilag jött létre és nyilvánvaló, hogy a későbbiek folyamán az egész terminológia még fokozottan bővílni és módosulni fog. Úgy gondoljuk célszerű, ha az egységes értelmezés valamint a célok és feladatok helyes megfogalmazása érdekében megkíséreljük legalább a leggyakrabban előforduló terminológiákat meghatározni. Nem valamiféle terminológiai egységesítésre való törekvéstről van itt szó, csupán arról, hogy ezen a tervezeten belül egységes, azonos értelmezésű terminológia érvényesüljön. Természetesen feltételezhető, hogy a vita során az itt meghatározott fogalmak tartalmi jegyei megváltoznak, esetleg teljesen más megfogalmazásban nyernek végleges formát.

„Pedagógus” néven itt olyan képesített pedagógust értünk, aki nem felsőoktatási intézményben dolgozik. Ez lehet általános iskolai tanító (vagy tanítónő) általános vagy középiskolai tanár, iskolaigazgató, felügyelő és hasonló. A pedagógusok posztgraduális stúdiumában résztvevőket „posztgraduánsoknak” nevezzük, tehát nem diák vagy hallgató elnevezést alkalmazunk. „Konzultánsoknak” nevezzük azokat a felsőoktatási vagy más intézményben dolgozókat, akik a konzultációkat vezetik, előadnak és vizsgáztatnak. Hasonló módon a „tananyag” elnevezés azon iskolák számára van fenntartva, amelyekben a posztgraduális stúdiumban résztvevők tanítanak, viszont a „tartalom” elnevezés kifejezetten a posztgraduális stúdium programjaira vonatkozik. „Posztgraduális stúdiumnak” csak a felsőoktatási intézményekben szervezett stúdium nevezhető, mégpedig rendszerint abban a felsőoktatási intézményben, amelyben a posztgraduáns főiskolai (egyetemi) képesítést szerzett. Csak viszonylag hosszú ideig tartó és rendszeres stúdium nevezhető posztgraduális stúdiumnak. A stúdium minimális határa 200 konzultációs óra. A pedagógusok számára ezidőszert két-éves posztgraduális stúdiumokat szerveznek, ezt iskolai munkájukkal párhuzamosan végzik és záróvizsgával fejezik be. A posztgraduális stúdium elvégzése minden pedagógus, számára kötelező, sikeres befejezésétől függ a pedagógus magasabb fizetési osztályba való besorolása.

A legfelsőbb politikai szervek döntése értelmében — tehát a Központi Bizottság határozatának szellemében — a pedagógusok posztgraduális stúdiumát fokozatosan *a gyakorlatban dolgozó pedagógusok elméleti továbbképzési formájává kell tenni*. Hogy a posztgraduális stúdium valóban a felsőoktatási intézményt végzett pedagógusok legfőbb továbbképzési formájává váljon, meg kell teremteni az összes szükséges feltételeket.

Nem számít posztgraduális stúdiumnak a pedagógusok újabb szakszerzése, vagy magasabb fokú iskolára való képesítés megszerzése, sem a kiegészítő pedagógia szak elvégzése.

Az ismertetett terminológiák megkülönböztetése a gyakorlat szempontjából nagyon fontos.

Általános tendenciák a pedagógusok továbbképzési rendszerének kialakításában

A pedagógusok továbbképzése, ami a feladatokat, tartalmat, a szervezési formát, valamint a lebonyolítás ritmusát és időtartamát illeti, rendkívül sokrétű. A pedagógusok továbbképzése általában magában foglalja mindazokat a tanfolyamokat és különböző tevékenységi formákat, amelyeken a már aktívan működő pedagógus részt vehet, hogy elmélyítse a hivatással kapcsolatos ismereteit, érdeklődését és tapasztalatait.

A posztgraduális stúdium bevezetésével a pedagógusok továbbképzése még sokkal inkább válik. Azonban már az első megközelítésre kitűnik, hogy ez nem csupán azt jelenti, hogy eggyel megnövekedett a továbbképzés lehetőségeinek a száma: természetes, hogy a posztgraduális stúdiumra befolyással lesznek a különféle pedagógus továbbképzési akciók és viszont. A pedagógusok posztgraduális stúdiumának bevezetésével kapcsolatban két szélsőséges eset merülhet fel: egyrészt egyszerűen úgy tekintik az egészet, hogy szaporodott a továbbképzési akciók száma, másrészt egymástól elkülönült két továbbképzési rendszer jöhet létre. Mindkét szélsőség kedvezőtlen hatást váltana ki — ellentétben állna a tervezett dolog értelmével és valamilyen konkurencia alakulna ki. *A megoldást tehát olyan posztgraduális stúdium jelenti, amely szervezett, speciális része a pedagógus továbbképzés egész rendszerének.* Erre való tekintettel a különböző továbbképzési akciókat *koordinálni* kell és tisztázni kell a pedagógusképző intézmények viszonyát a továbbképzés többi szerveivel.

A különböző országokban szervezett pedagógus továbbképzés nemzetközi összehasonlításából az alábbi figyelemreméltó következtetések vonhatók le a posztgraduális stúdium végző formáinak kialakításával kapcsolatban:

1. Általánosnak mondható az a tendencia, hogy intézeteket létesítenek a pedagógus továbbképzés céljából, mégpedig vagy szervezési központokat hoznak létre, vagy továbbképző intézeteket, amelyekben főiskolai (egyetemi) oktatók működnek

2. Nyilvánvaló az a cél is, hogy néhány év múlva ezeket az intézeteket összekapcsolják a pedagógusképző intézményekkel.

3. A pedagógusok továbbképzése ma már egyre több országban szerves része az iskolaszervezésnek és a közoktatás irányításának.

4. Olyan tendenciák is megfigyelhetők, amelyek szerint kétféle rendszerű pedagógus továbbképzést kell szervezni, mégpedig; *a)* egy alkalommal viszonylag hosszú időtartamú igényes, pedagógustovábbképzést, amely rendszerint össze van kötve bizonyos minősítési követelményekkel; *b)* a pedagógusok ötévenként rendszeresen ismétlődő továbbképzését.

Úgy tűnik tehát, hogy *nem feltétlenül szükséges éles határt vonni a pedagógusok posztgraduális stúdiuma, valamint a pedagógus továbbképzés többi formái között.* Mindig lesz bizonyos azonosság a feladatokban, a formákban, a tartalomban és a módszerekben.

Ha összehasonlítjuk a pedagógusok posztgraduális stúdiumának sajátos lehetőségeit és feltételeit a megyei és a járási központokban folyó továbbképzéssel, az alábbiak feltételezhetők:

a) A továbbképzés összekapcsolása a rendes képzéssel.

b) A neveléstudomány területén kedvező feltételek adódnak a gyakorlattal egybekapcsolt pedagógiai jellegű kutatásokra.

c) Kitűnő lehetőség nyílik a különböző szakokból összetevődő előadói gárda koncentrálására, valamint kiadványok megjelentetésére.

d) Az előadók szorosabb kapcsolatba kerülhetnek az iskola mindennapi gyakorlatával és az iskolavezetéssel.

A pedagógusok posztgraduális stúdiumának ezeket a sajátosságait figyelembe kell venni egyrészt a továbbképzési akciók koordinálásánál, másrészt magának a posztgraduális stúdiumnak a szervezésénél, mert csak így nyílik lehetőség arra, hogy tervszerűen fel lehessen használni ezeket a sajátosságokat.

A pedagógus továbbképzés céljának és tartalmának meghatározása, amint az a nemzetközi összehasonlításból is kitűnik, a különböző országokban meglepő egyezést mutat: a pedagógusok továbbképzésének arra kell irányulnia, hogy fokozatosan továbbfejlesszék a pedagógusok, valamint az oktatásügy különböző területein dolgozó pedagógiai képességeit, hogy ezzel segítsék az iskolában folyó pedagógiai tevékenység továbbfejlesztését.

A pedagógusok posztgraduális stúdiumának az általános vélemények szerint három kölcsönösen egymáshoz kapcsolódó funkciót kell betöltenie:

1. *Az adaptációs funkciót* (ez azt jelenti, hogy kezdő pedagógusok adaptációs fázisát be kell fejeznie).

2. *A rekvalifikációs funkciót* (ez azt jelenti, hogy a pedagógusok ismereteit az újabb tudományos ismeretekkel kell bővíteni).

3. *A specializációs funkciót* (ennek lényege, hogy az arra alkalmas pedagógusokat kiképezzük a vezetésre, vagy az oktatásügy területeinek más speciális funkcióira).

Míndezekkel párhuzamosan *újítási funkciót* is be kell töltenie (ami azt jelenti, hogy a pedagógust fel kell készíteni az iskolai gyakorlatban bekövetkező progresszív változások megvalósítására.)

Adaptációs funkción értjük a posztgraduális stúdiumnak a nevelő pedagógus hivatásra való adaptálását, annak a valószínűségnek a megteremtését, hogy a pedagógusok kialakítsák a maguk alkotó jellegű (és nem rutin jellegű) pedagógiai munkastílusát. A pedagógusi hivatásban, akárcsak más foglalkozásban, akkor nevezhető valaki adaptálodottnak, ha alapvető feladatait képes nagyobb hibák nélkül elvégezni és ha a befektetett erőfeszítéssel arányban állnak az elért eredmények. Iskolai vonatkozásban ez azt jelenti, hogy a pedagógus teljesíti a Nevelési Tervben, valamint a Tantervben rögzített alapvető feladatokat és képes arra, hogy durvább hibák elkövetése nélkül megítélje a tanulók felsőbb osztályba lépésének a lehetőségét. Az ilyen értelemben vett adaptáció időtartamát két-három évre becsülik. Az adaptáció egyúttal azt is jelenti, hogy befejeződött a pedagógussá válás folyamata, adaptálódott egy bizonyos iskolához és helyhez, beilleszkedett a nevelői közösségbe. A pedagógus hivatásbeli adaptációja bizonyos sajátságokkal jár, ami abból a szükségszerűségből ered, hogy már a kezdő pedagógusnak is teljes értékű munkát kell végeznie, tehát a komplex pedagógiai feladatok teljességét kell ellátnia. Számos országban a kezdeti időszakot kísérleti időszakknak tekintik és csak annak befejezése után szerzhet a nevelő pedagógusi képesítést. A minél racionálisabb és eredményesebb adaptációt szolgálhatja a posztgraduális stúdium I. fokozata (L. a modelleknél!)

A rekvalifikációs funkció — más hivatásoktól eltérően — a pedagógusok posztgraduális stúdiumában az első helyen áll. A rekvalifikációs funkció jelentőségéből következik, hogy a továbbképzésben minden pedagógusnak részt kell vennie. Vannak olyan nézetek is, hogy a pedagógusokat újból kell képesíteni hivatásukra, mégpedig mindenből és éppen ezért a pedagógusok posztgraduális stúdiumának programjai tartalmilag analógok kell hogy legyenek a praegraduális képzés programjaival.

Bizonyos körülmények között a pedagógusok posztgraduális stúdiumának rekvalifikációs funkciója kompenzációs funkcióvá alakulhat. Ahol a továbbképzés funkcióját tévesen értelmezik, deformálják, ott a pedagógusok posztgraduális stúdiuma arra lesz kárhóztatva, hogy a képzés hiányosságait pótolja. Ha a továbbképzésbe azt helyettesítjük be, aminek a praegraduális stúdiumban kellett volna szerepelnie, akkor a pedagógusok posztgraduális stúdiuma elveszti speciális jellegét.

A tulajdonképpeni nehézségek akkor kezdődnek, amikor a pedagógusok posztgraduális stúdiumának *konkrét programjait* kell eldönteni. Ugyanis csak megközelítőleg lehet határt vonni a praegraduális és a posztgraduális stúdium között. Éppen a pedagógusképzés az, amelyben kifejezetten ugyanazon folyamat két fázisáról van szó, amelyek kölcsönösen kiegészítik egymást, azonban egyik sem pótolhatja a másikat. A posztgraduális stúdium azáltal teszi teljessé a praegraduális stúdiumot, amit a képzés programjába nem lehetett felvenni. Itt főleg az utolsó tíz év újabb ismeretanyagáról, továbbá azokról az ismeretekről lesz szó, amelyek a pedagógusjelöltek számára kevésbé fejlett szociális érzékük és pedagógiai tapasztalatlanságuk miatt tanulmányaik során érthetetlenek, megemészethetetlenek maradtak. Feltételezhető, hogy a pedagógus a maga mindennapi munkájában közvetlenebbül érzi felkészülésének ezeket a hiányosságait. Ez abból is kitűnik, hogy valamennyi kategóriában dolgozó pedagógus fokozott érdeklődést tanúsít pályája kezdetén a pszichológia és a pedagógia problémái iránt.

A pedagógusok posztgraduális stúdiumának *specializációs funkciójáról* ma még csupán olyan ismereteket tudunk összefoglalni, amelyek a stúdium szélesebb összefüggéseiből következnek. A pedagógusok posztgraduális stúdiumának speciális jellegére eddig főleg azok a tanfolyamok jellemzők, amelyeket a nevelő tanárok és az oktatásügy vezetői számára szerveztek. A pedagógusok posztgraduális stúdiumában érvényesülő specializációt úgy is jellemezhetjük, mint a szituációból következő *funkcionális specializációt*, a tudományok osztályozása szempontjából pedig főleg a neveléstudomány területére tartozó specializációnak kell tekinteni. Elképzelhető, hogy bizonyos speciális tanfolyamok kiegészítő képesítést biztosítanak a pedagógus számára az iskolán kívüli tevékenységhez, mint pl. könyvtárosi képesítés és hasonlók. A specializációs funkció szelektáló jelleget biztosít a posztgraduális stúdiumnak.

Újítási funkción azt értjük, hogy a pedagógusok posztgraduális stúdiuma és egyáltalán a pedagógusok továbbképzése, milyen befolyással van az iskolában kibontakozó újítási törekvésekre. Egyet kell érteni azzal a megállapítással, hogy sokkal nehezebb az új dolgokat terjeszteni, mint az oktató nevelő munkával kapcsolatos kísérletileg is igazolt tényeket rögzíteni. Ez megfelel annak a nézetnek is, amely szerint a pedagógus aktív részvétele nélkül minden újítás és reform egy darab papír marad. Itt érvényesülhet legjobban az a törekvés, hogy a pedagógusok továbbképzésével az összes iskolában meg kell javítani az oktatás színvonalát és azonos szintre kell emelni a különböző területeken lévő iskolákban folyó pedagógiai munka színvonalát.

A pedagógusok posztgraduális stúdiumának tartalma

Kulcsprobléma, beletorkollik mindaz, amit a posztgraduális stúdium feladatáról, funkciójáról, speciális jellegzetességeiről mondanak, hiszen a legfontosabb kérdés: mit oktassunk, mit tanulmányozzunk.

Bármilyen szempontból is vesszük alapul, a pedagógusok posztgraduális stúdiumának tényleges tartalma minden esetben csak válogatás eredménye lesz, egy töredéke az adott lehetőségeknek. Ha nem akarjuk azt, hogy a pedagógus iskolai munkája mellett továbbtanulását csak *ösztönösen* végezze, vagy ki legyen szolgáltatva a posztgraduális stúdiumban előadó vizsgáztatók kénye-kedvének, *akkor megfelelő kritériumok alapján, racionális módszerekkel kell a pedagógusok posztgraduális stúdiumának tartalmát meghatározni.*

Úttörő munkát végzett ezen a területen a pozsonyi Komenský Egyetem mellett szervezett Tanárképző Intézet, amely a Szlovák Szocialista Köztársaság Iskolaügyi Minisztériumával egyetértésben *szakbizottságokat létesített* a programok kidolgozására, valamint megfelelő szakirodalom összeállítására. *A programok kidolgozásában 88 szakbizottság vett részt*, ezek tagjai a pedagógusképző fakultások képviselőiből kerültek ki. A szakbizottságok munkáját a Tanárképző Intézet koordinálta. Az elkészült programokat 270 oldal terjedelemben 1973-ban ugyancsak ez az intézet adta ki „Az általános iskola alsó- és felső tagozatában, valamint a középiskolákban oktató nevelők posztgraduális stúdiumának programja” címen. A programokat ideiglenes jelleggel az Iskolaügyi Minisztérium hagyta jóvá. Ugyanakkor a szakbizottságok az 1972/72-as tanévre 37 különböző jegyzetre és kézikönyv megírására tettek javaslatot. A kiadandó munkák jegyzékét minden pedagógusképző fakultás több példányban megkapta. (A posztgraduánsok számára eddig kiadott jegyzetekből néhánynak a címe: J. VELIKANIČ és munkaközössége: Válogatott fejezetek a pedagógiából „242 old.; J. KOTOČ: „Fejezetek az oktatásügy irányításának és szervezésének elméletéből” 86. old.; J. PLEVA—J. DZUGAS: „Antológia a marxizmus-leninizmusból 240 old. és hasonlók).

Figyelembe véve a posztgraduális stúdium összes körülményeit (a tananyag struktúráját, revalidációs jellegét, a rendelkezésre álló időt, a konzultációs lehetőségeket és hasonlókat) a tartalom meghatározásánál különösen az alábbiakra kell tekintettel lenni:

- a) koordinálni kell a különböző diszciplínák tartalmát különös tekintettel a pedagógiára és a pszichológiára, a két szaktárgy tantárgypedagógiájára a didaktikára;
- b) nem hagyható figyelmen kívül a posztgraduánsok praegraduális stúdiumának az anyaga, tehát az 5—10 év előtti képzési anyag;
- c) a stúdium egyes tárgyainak sematikus felosztása összhangban kell hogy legyen az egyes tudományszakokban bekövetkezett fejlődés jellegével és mértékével;
- d) a posztgraduánsok önálló tanulmányainak tervezésénél figyelembe kell venni a kétéves tanítással párhuzamosan folyó továbbképzésben rendelkezésre álló konzultációs órák számát.

A pedagógusok posztgraduális stúdiuma tartalmának didaktikai sajátosságai

A több országban folyó pedagógus továbbképzés tapasztalatai alapján már mód van arra, hogy felsoroljunk néhány olyan jellegzetességet a pedagógusok posztgraduális stúdiumának tartalmával kapcsolatban, amelyek irányadók lehetnek a hazai kezdeményezésekben.

a) A stúdium tartalmának a meghatározása többféle kritérium alapján történhet, amelyek kombinációja kifejezetten csakis a pedagógusok posztgraduális stúdiumának a tartalmára jellemző;

b) a pedagógusok posztgraduális stúdiumának tartalma jelentősen kell hogy módosítsa a pedagógus egész műveltségét (a műveltség — a képzés — megújítása, rekonstrukciója);

c) a posztgraduális stúdium tartalma rugalmas, változó kell hogy legyen (a tartalom dinamizmusa).

A pedagógusok posztgraduális stúdiumának tartalma főleg ezekben a sajátosságokban különbözik a pedagógusképzés tartalmától, a más szakmák területén dolgozók posztgraduális stúdiumától, valamint a pedagógus továbbképzés egyéb fajtáitól.

A tartalom úgynevezett pedagógizálása. A posztgraduális stúdiumban és általában a pedagógusok továbbképzésében a stúdium tartalma, ahogyan azt az eddigi tapasztalatok mutatják, több-kevesebb sikerrel összefüggésben van az iskolai oktató nevelő munkával, néha tudatosan, néha esetlegesen, vagy éppen mechanikusan. Bizonyára nem lesz érdektelen ismertetni, hogy az eddigi gyakorlatban hogyan értelmezték a tartalom pedagógizálását:

a) a nevelés és az oktatás kérdései tantárgyként szerepelnek a stúdiumban, mégpedig a továbbképzés pedagógiai anyagában;

b) a szaktárgyi rész általában magában foglalja a tárgy didaktikáját is; egyébként úgy tűnik, hogy ennek egyre nagyobb szerepe lesz a posztgraduális stúdiumban;

c) az egyes szaktárgyakban a témák megválasztása rendszerint úgy történik, hogy elsősorban az iskolai oktatáshoz kapcsolódó témákat veszik figyelembe, ezekből is főleg azokat, amelyek a posztgraduánsok iskoláit érintik;

d) a posztgraduális stúdium tematikájába olyan regionális problémákat is beiktattak, amelyek a tényanyag konkretizálását, valamint az elmélet és a gyakorlat összekapcsolását segítették és ugyancsak támogatták a pedagógust abban, hogy minél több lehetősége legyen a társadalmi és a népművelési munkába való bekapcsolódásra.

Az első két esetet közvetlen pedagógizálásnak nevezzük, míg a másik kettőt közvetettnek.

Vitatható, és nehezen megállapítható, hogy *milyen mértékű legyen* a pedagógusok posztgraduális stúdiuma tartalmának a pedagógizálása. Az olyan továbbképző stúdium, amely nem veszi figyelembe az iskola mindennapi gyakorlatát az nem szolgálja a pedagógus stúdium iránti érdeklődésének a felkeltését sem. Viszont ha kizárólagos elvvé emeljük a tartalom pedagógizálását, az a másik véglet lenne, amely óhatatlanul az utilitarizmus felé vezetne. A külföldi gyakorlatból is úgy látjuk, hogy mindmáig nem sikerült megállapodni abban, hogy milyen mértékű legyen a pedagógizálás; úgy vélik, hogy ennek mértéke változik majd úgy az egyes szaktárgyaktól, mint a különböző kategóriákban tanító pedagógusok képesítésétől függően.

A posztgraduális stúdium tartalmának dinamizmusa. A posztgraduális stúdium tartalmának sokkal dinamikusabbnak kell lennie mint a rendes képzés tanterveinek, mert ezekben a programokban már ténylegesen a legújabb, a legalapvetőbb ismereteknek is szerepelniök kell. A posztgraduális stúdiumnak ez olyan jellegzetessége, amely döntően megkülönbözteti a praegraduális stúdium tartalmától. A külföld eddigi gyakorlatában a posztgraduális stúdium központi programjai három, illetve ötvenként változtak. A stúdium tartalmának dinamizmusát természetes követelménynek tartják.

Az általános problematikában nem hagyható figyelmen kívül a posztgraduális stúdium *kötelező jellegének* a kérdése sem, hiszen ezt a párthatározat is világosan megfogalmazza. A pedagógus produktív munkaideje általában 40 esztendő, ismereteit tehát rendszeresen aktualizálni kell, nem szabad engedni, hogy tudása elévüljön. Vajon kényszeríteni lehet a gyakorló pedagógust a permanens továbbképzésben való részvételre?! Ilyen kényszerítés feltétlenül indokolt és szükséges, mert csak így biztosítható, hogy a képzésre fordított összegek aktívak maradjanak. A viszonylag rövid alapképzéssel nem oldható meg azok a feladatok, amelyek a pedagógusra várnak. A rövid képzési időtartamot a permanens továbbképzéssel lehet és kell kompenzálni.

Figyelembe véve az eddig felsorolt általános észrevételeket a posztgraduális stúdium koncepciójának kialakítása érdekében az alábbi kérdéseket kellene megvitatni:

1. A posztgraduális stúdium helye és funkciója az egyetemi és főiskolai képzés rendszerében. A posztgraduális stúdium, mint a pedagógusképző intézményekben folyó képzés korszerűsítésének része.

2. A speciális képzés meghatározása posztgraduális stúdiumban.

3. A gazdasági szervek szerepe a posztgraduális stúdium megszervezésében.

4. Ösztönzők, valamint a posztgraduális stúdium anyagi fedezetének biztosítása.

5. A posztgraduális stúdiummal kapcsolatos rendeletek, utasítások, előírások.

A pedagógusok egységes továbbképzési rendszerének modelljével kapcsolatos problémák

Társadalmi fejlődésünk jelenlegi dinamizmusára jelentős hatással van a tudományos-technikai forradalom, amely ma már világméretekben beleszól az emberi élet valamennyi területén folyó munkába és befolyásolja magát az emberi gondolkodást is. *Az iskolák vonatkozásában* ez a tudományos-technikai fejlődés elsősorban a művelődési anyag eddig soha nem tapasztalt mennyiségi növekedésében mutatkozott meg. Természetesen lényegét tekintve ezzel párhuzamosan nő a társadalom igénye a műveltség minőségével szemben, mégpedig nem csupán a tudományos ismeretek tartalmát és terjedelmét illetően, hanem az ismeretek dinamikus növekedésének vonatkozásában is. A tudományos ismeretek növekedésének mai tempóját véve figyelembe évente igen sok ismeret elavul és ezeket újabbakkal pótolják. Újabb, és újabb tudományágak keletkeznek, egyrészt a már meglévő tudományok határain, másrészt a klasszikus tudományozakok differenciálása és szintetizálása révén. Ilyen helyzetet véve alapul a legkülönbözőbb nézetek alakultak ki *a képzési folyamat időtartamát illetően*. Ha a képesített szakember lépést akar tartani a tudományos és a technikai ismeretek fejlődésével, főleg saját tudományozakával, akkor kénytelen ismereteit állandóan és rendszeresen felújítani. Ellenkező esetben annak a veszélynek van kitéve, hogy nem lesz képes ellátni hivatását. Parancsoló szükségszerűség tehát, hogy *a pedagógusok profiljának továbbfejlesztését helyezzük át a továbbképzési rendszerbe*. Ebben a továbbképzési rendszerben a posztgraduális stúdiumot perspektivikusan úgy kell értelmezni, mint a felsőoktatási intézményekben megvalósuló képzés legmagasabb fokát. A felsőfokú képzettséggel rendelkező pedagógus a posztgraduális stúdium keretében legyen köteles kiszélesíteni és továbbfejlesztetni, illetve felújítani alapvető képzettségét, mégpedig ugyanolyan típusú felsőoktatási intézményben, mint amilyenben képesítését, illetve diplomáját szerezte. Természetesen ez a követelmény *a tanítókra is vonatkozzék*, akik ugyancsak jelentős csoportot alkotnak. A tanítók biztosítják a társadalom számára az emberiség társadalmi-történeti tapasztalatainak átadását, valamint a jövő generációk személyiségének sokoldalú fejlődését és szocialista szellemben való nevelését. *A tanítók munkájának megfelelő színvonalra tehát az egész szocialista társadalom érdeke*. Elengedhetlenül szükséges, hogy a tanító is magas színvonalon egészítse ki, újítsa fel műveltségét, képzettségét és ismereteit. Ezt a célt szolgálja *a tanítók posztgraduális stúdiuma*.

A jelenlegi továbbképzési rendszer áttekintéséből kitűnik, hogy a pedagógusok továbbképzése nem központi jellegű egységes irányítással folyik. Éppen azért arra van szükség, hogy a gyakorlatban működő összes pedagógusok szaktárgyi, ideológiai és módszertani felkészültségét irányító szervezetet tovább tökéletesítsük. *A pedagógusok továbbképzésének összes formáit és fajtáit, egységes rendszerré kell szervezni és koordinálni*. Az így megszervezett továbbképzésben az összes pedagógusoknak — tehát tanítóknak, általános iskolai és középiskolai tanároknak — részt kell venni.

A posztgraduális stúdiumról folyó vitákban az a nézet alakult ki, hogy közös alapon kell továbbképezni úgy a középiskolai mint az általános iskolai tanárokat. Az általános iskolai tanárok és középiskolai tanárok posztgraduális stúdiuma csupán tartalmában különbözik egymástól.

A későbbiekben vázolt továbbképzési rendszer zavartalan működését az oktatásügyi szervek és a pedagógusképző felsőoktatási intézmények biztosítják.

Újabban az egységes rendszerré szervezett pedagógus továbbképzésben *három fokozatot* különböztetnek meg. A tulajdonképpeni posztgraduális stúdiumot megelőző első fokozatot, amely mintegy alkalmassági vizsgának számít és amelyet az utóbbi időben iktattak be kísérletképpen a továbbképzésbe azzal a megokolással, hogy így válik teljessé és folyamatossá a pedagógusok továbbképzésének egységes rendszere. Meggyőződésünk, hogy a pedagógusok továbbképzésével foglalkozó hazai szakemberek felfigyelnek erre a kiegészítő fokozatra és éppen ezért foglalkozunk vele ebben a tervezetben is.

a) Az első fokozatot minden diplomával rendelkező pedagógusnak el kell végeznie (bevezetés a nevelői gyakorlatba). A továbbképzés ezen formáinak a betartásáért az iskola igazgatója, az iskola módszertani munkaközössége, a járási-, valamint a megyei pedagógiai kabinet a felelős. Ez minden pedagógus számára kötelező, célja annak megállapítása, hogy a nevelő alkalmas-e egyáltalán a pedagógusi pályára. A stúdium a bizottság előtt abszolválandó *képesítő vizsgával* végződik (beszélgetés formájában), a vizgát legkésőbb az aktív működés megkezdésétől számított harmadik évben kell elvégezni. A vizsga sikerétől függ a fizetési besorolás. A bizottságban képviselve vannak a járási- és a megyei kabinet képviselői, továbbá az illetékes pedagógusképző intézet képviselője. Az első fokozat részletes tervezetét a modell tünteti fel.

b) A második fokozatot — a tulajdonképpeni posztgraduális stúdiumot — minden felsőfokú végzettséggel rendelkező pedagógusnak el kell végeznie, mégpedig a tanulmányok befejezésétől számított 6—10. évben. Ennek célja, hogy felújítsák és elmélyítsék ideológiai, pedagógiai és szaktárgyi felkészültségüket. Lényegileg ez a tanítással párhuzamosan végzett kétéves stúdium, amely ugyancsak bizottság előtti vizsgával végződik és sikeres elvégzésétől függ a megfelelő fizetési fokozatra való besorolás. A második fokozatban a tanulmányok legfőbb formája az előírt irodalom tanulmányozása. A stúdium tartalmát az erre kijelölt szakbizottságok állítják össze, lebonyolítását a pedagógusképző intézmények végzik.

c) A harmadik fokozat a pedagógusok és az oktatásügy dolgozóinak speciális továbbképzése. Ez részben speciális stúdiumnak minősül, részben pedig a szakismertetek további elmélyítését célozza. Ezen belül különböző stúdiumok lehetségesek, amelyek többféle formában valósulhatnak meg, akár a pedagógusképző intézményekben, vagy járási-, illetve megyei pedagógiai kabinetekben. Ebben a fokozatban továbbképzésnek fogadható el a különböző alkotó jellegű publikációs tevékenység, előadások tartása és módszertani munka. A pedagógust a második fokozat elvégzésétől számított tíz éven belül hívhatják be, hogy az általa önként választott stúdiumról számoljon be. A továbbképzés harmadik fokozatának elvégzése után az illetményrendelet megfelelő rendelkezése szerint nyer magasabb besorolást, illetve címet.

A harmadik fokozat jelentőségét és szükségességét a következőkben látjuk: a továbbképzés — önképzés — igénye igazi szükségletként a 30—40 év között jelentkezik. Magyarázata: *az életcélok alakulása*. Más a cél a kezdő években és mások az ambíciók a pálya közepén. Kezdő embert a családalapítás gondja köti le, nem nagyon érzi szükségét a továbbképzésnek, minden energiáját arra fordítja, hogy otthont teremtsen. A 30—40 év közötti korban *az önmegvalósítás fázisa érkezik el, az alkotó*

munkára ösztönzés vágya jelentkezik. Felnőnek a gyerekek, több idő jut arra, hogy önmagukkal foglalkozzanak. A pedagógusok nagyobb része 30—40 év között maga is mérlegeli a továbbtanulás szükségességét és lehetőségeit. Ennek kibontakoztatását segítheti elő a továbbképzés harmadik fokozata.

A továbbképzési rendszer teljessé érdekében ki kell dolgozni az oktatásügy vezetőinek felkészítési és továbbképzési rendszerét is. Itt egyrészt a kádertartalékok ciklikus felkészítéséről, másrészt a vezető funkció elfoglalása utáni olyan elméleti-gyakorlati funkcionális stúdiumról lenne szó, amelyet az iskolaigazgatók, a nevelőintézetek igazgatói, azok helyettesei, valamint különböző iskolákban szakfelügyeletet ellátó szakfelügyelők végeznének.

A pedagógusok továbbképzési rendszerének állandó kiegészítője az ideológiai képzés, amelyet az iskolavezetés a pártszervezettel szoros kapcsolatban szervez meg abból a célból, hogy a pedagógusok elmélyültebben foglalkozzanak a marxizmus—leninizmussal, képesek legyenek helyesen tájékozódni a világnézeti kérdésekben és hogy intenzívebben kapcsolódjanak be a párt mindenkorai politikájába. Ezen kívül a tanácsi szervek és a végrehajtó bizottságok tartásának rendszeres kapcsolatát a pedagógusokkal, politikai téren dolgozzanak velük együtt és állandó jelleggel tájékoztassák őket az időszerű politikai-társadalmi és gazdasági feladatokról. Ennek érdekében elkerülhetetlen, hogy intenzívebb és rendszeresebb kapcsolat alakuljon ki a vezető politikusok, a közéleti funkcionáriusok, valamint a pedagógusok között. Arra kell törekedni, hogy a pedagógusokat érdekeltté tegyük úgy a politikai nevelőmunkában mint a kulturális-népművelés feladatainak megvalósításában.

A mindennapi gyakorlatban a pedagógusok tapasztalatcseréjét továbbra is az iskolákban működő szaktárgyi- és módszertani bizottságok oldják meg a továbbképzési kabinetekkel együtt.

Modell tervezetek

Az általános iskola felső tagozatában tanító pedagógusok, valamint a középiskolai tanárok posztgraduális stúdiuma

Kimutatás a tantárgyakról, a konzultációk óraszámáról, valamint a vizgákról

1. évfolyam		2. évfolyam	
Tantárgyak	óraszámok	Tantárgyak	óraszámok
Marxizmus—leninizmus	20 Be	Az egyik szaktárgy**	40 Zv
Pedagógia*	25 K	Másik szaktárgy	40 Zv
Pszichológia	20 K	Válogatott fejezetek a marx.—len.—ból	10 Zv
Az egyik szaktárgy módszertana	20 Be	Válogatott fejezetek mindkét szaktárgy módszertanából	20 Zv
A másik szaktárgy módszertana	20 Be		
Összesen:	105	Összesen:	110

Megjegyzés:

Be = beszámoló, K = kollokvium, ZV = záróvizsga

* A pedagógia keretébe tartozik az iskolavezetés és az iskolaszervezet elmélete is.

** Az egyes szakokon belül a tantárgyakat a tananyag alapján külön-külön kell feltüntetni. Tekintettel arra, hogy a stúdiumban egyéni levelező formában történik a felkészítés, az évi 40—50 órát úgy kell felosztani, hogy az egyes tantárgyakra jutó óraszám arányos legyen. További részletek a tananyag felbontásával kapcsolatban merülhetnek fel.

A pedagógusok továbbképzésében jelentős szerepe van a szaktárgyi-pedagógiai irodalomnak, valamint a szaktárgyi módszertani folyóiratoknak. A tanácsok művelődési osztályainak az eddiginél több gondot kell fordítaniuk arra, hogy az iskolákban hogyan használják fel a pedagógiai irodalmat és oda kell hatni, hogy nevelők rendszeresen és folyamatosan tájékozódjanak a legújabb politikai és pedagógiai irodalomról és ismerjék meg a pedagógiai folyóiratok legfontosabb cikkeit.

A posztgraduális stúdium blokk tipusa az ált. iskola felső tagozatában oktató pedagógusok valamint a középiskolai tanárok számára

1. évfolyam		2. évfolyam	
Tantárgy	óraszám	Tantárgy	óraszám
Az egyik szaktárgy és módszertana	70 Zv	A másik szaktárgy és módszertana	70 Zv
Pszichológia	20 K	Pedagógiai	20 K
Filozófia (M—L)	10 Be	Filozófia (M—L)	10 Zv
Összesen:	100	Összesen:	100

Az általános iskola alsó tagozatában oktató tanítók posztgraduális stúdiuma

1. évfolyam		2. évfolyam	
Tantárgy	óraszám	Tantárgy	óraszám
Marxizmus—Leninizmus	20 Be	Anyanyelv, és tanításának módszertana	30 Zv
Pedagógiai	35 K	Matematika és tanításának módszertana	30 Zv
Pszichológia	25 K	Egy szabadon választott tantárgy oktatásának módszertana (éneke-zene, rajz-műv. tört., testnevelés)	20 Be
Orosz nyelv és tanításának módszertana	20 Be	Környezetismeret tanításának módszertana	20 Be
		Válogatott fejezetek marxizmus—leninizmusból	10 Zv
Összesen:	100	Összesen:	110

A vázolt modellek szerint az első évfolyamokon főleg a pedagógiai diszciplínákból folyik a továbbképzés, a második évfolyamokon pedig a szaktárgy tanulmányozásán van a hangsúly. Ez a felosztás lehetővé teszi a továbbképzésben résztvevő pedagógusok számára az elmélet és a gyakorlat eredményes összekapcsolását. A cél tehát, hogy a posztgraduális stúdium nyújtson minél több segítséget az oktató nevelő munkához. Kiindulási irányelvnek kell tekinteni a már említett tényt, hogy az egyes diszciplínákban jelentkező új elemeket elsősorban abból a szempontból kell mérlegelni, hogy azok miként hasznosíthatók az iskolában folyó mindennapi pedagógiai gyakorlatban. Pl. a matematikában a halmazelmélet, kémiában az atom kvantum-mechanikai modellje, biológiában a genetika legújabb problémái és hasonlók.

Az általános iskola alsó tagozatában oktató tanítók posztgraduális stúdiumának tartalma eltér a felső tagozatban tanító pedagógusok, valamint a középiskolai tanárok

posztgraduális stúdiumától, hiszen a tanítók az összes tantárgyak tanításával foglalkoznak. Ezeknél különös tekintettel kell lenni a tanulók életkorára, felfogóképességére, valamint arra az elvre, hogy a marxizmus-leninizmus, a pedagógia és a pszichológia mellett különös figyelmet kell szentelni a matematika- és az anyanyelv módszertana elméletének, továbbá a szabadon választott tárgy és a környezetismeret oktatásmódszertana elméletének.

A posztgraduális stúdiummal kapcsolatos vizsgák

A posztgraduális stúdiummal kapcsolatos vizsgák kérdésében számos probléma merült fel a vizsgák számával, azok időbeni elosztásával, a szemináriumi- és a záródolgozatokkal, valamint a befejező vizsgákkal kapcsolatban. Az alábbiakban a közötti modellekkel kapcsolatos vizsgákat ismertetjük:

Az általános iskola felső tagozatában oktató pedagógusok, valamint a középiskolai tanárok posztgraduális stúdiummal kapcsolatos vizsgái:

1. évfolyam:

A posztgraduális stúdium első évfolyamának abszolválása után a jelölt bizottság előtt védi meg évfolyamdolgozatát, amelynek témája az egyik szaktárgya tantárgypedagógiájának elmélete. Az évfolyamdolgozat terjedelme legalább 10 gépelt oldal legyen. Olyan önálló jellegű (tehát nem kompiliációs) dolgozatról van szó, amely figyelembe veszi a posztgraduális iskolai gyakorlatát. Tulajdonképpen a pedagógus személyiségének integritásáról van szó, meg kell állapítani eszmei- politikai és didaktikai rátermettségét. Abból az elvi megfontolásból kell kiindulni, hogy a posztgraduális stúdium célja alkotó pedagógusok nevelése. A nevelés és képzés a valóságban nem más, mint a szó legtagabb értelmében vett állandó jellegű kísérletezés, a pedagógiai munka folyamatos és alkotó tendenciájú továbbfejlesztése. Aligha képzelhető el pedagógus, aki ne szeretne, vagy legalább is ne kísérelné meg, hogy miként lehetne újabb és újabb módszerek alkalmazásával jobban, könnyebben és eredményesebben tanítani. Persze a pedagógus ilyen irányú munkája korszerűtlen lenne, ha az nem épülne megbízható tudományos és metodológiai alapokra. Az 1. évfolyamon végzett posztgraduális stúdiumnak éppen az a feladata, hogy a mindennapi tanári munka pedagógiai vonatkozásait alkotó jellegűvé formálja.

A vizsgabizottságban részt vesznek a felsőoktatási intézmény pedagógia-, pszichológia-, marxizmus—leninizmus-, valamint a módszertan elméletének oktatói, a stúdiumon előadó oktatók, akik az évfolyamdolgozatokat elbírálták. A dolgozat megvédése 30 percnél tovább ne tartson.

Az évfolyamdolgozat sikeres megvédése esetében a posztgraduális stúdium 2. évfolyamának elvégzése után a posztgraduális záróvizsgát tehet.

2. évfolyam vizsgái: A 2. évfolyam elvégzése után következik:

- a) az egyik szabadon választott szaktárgy tantárgypedagógiájának elméletéből készít záródolgozatot, amelyet a vizsgabizottság előtt véd meg. Időtartama 30 perc.
- b) bizottság előtti záróvizsga a másik szaktárgyból és módszertanából;
- c) záróvizsga marxizmus—leninizmusból.
- d) A vizsgák tartalmát és időtartamát irányelvekben kell meghatározni.

*Az általános iskola alsó tagozatában oktató
tanítók posztgraduális stúdiummal kapcsolatos vizsgálói*

1. évfolyam: A posztgraduális stúdium 1. évfolyamának abszolválása után a pedagógiából vagy a pszichológiából készített évfolyamdolgozatot bizottság előtt kell megvédeni. A dolgozat témáját az alsó tagozat osztályaiban folyó oktató nevelő munkából merítse. Terjedelme minimálisan 10 oldal. Az 1. évfolyamon készített dolgozat sikeres megvédése feltétele annak, hogy a 2. évfolyam elvégzése után a posztgraduális záróvizsgát tehesse. A bizottságban részt vesznek a felsőoktatási intézmény pedagógia tanárai, a pszichológia és a marxizmus oktatói, a stúdium előadói, valamint az évfolyamdolgozat bírálói. A védelem ideje 30 perc.

2. évfolyam vizsgálói: A 2. évfolyam abszolválása után következik

a) szabadon választott tárgy oktatásmélettéből készített záróvizsga dolgozat megvédése — anyanyelv vagy matematika oktatásmélete. Időtartam maximum 30 perc;

b) záróvizsga a másik szaktárgyból és tantárgypedagógiájából, ugyancsak bizottság előtt;

c) záróvizsga marxizmus—leninizmusból;

d) a vizsgák tartalmát és időpontját irányelvekben kell meghatározni.

A posztgraduális stúdiumban tartott tanfolyamok és konzultációk problémái

Az eddigi gyakorlat számos problémát vetett fel a konzultációkkal és a nyári tanfolyamokkal kapcsolatban. A szombati konzultációs időpont elsősorban a gyermekes anyáknak nem felel meg, problémát okozott az utazás is. A nyári nagyszünetben rendezett tanfolyamokra fáradtan érkeztek a posztgraduálisok. Jelenleg több helyen bevezették az iskolai év folyamán tartott többnapos konzultációt (évente négy alkalommal 3 napra). Ezek a próbálkozások a posztgraduális stúdium anyagának folyamatossága szempontjából is jól beváltak. Olyan javaslat is elhangzott, hogy évente szervezzenek három 3 napos tanfolyamot, továbbá egy rövid (legfeljebb 4 napos) tanfolyamot a nagyszünet kezdete előtt.

Az elmélet és a gyakorlat összekapcsolásában komoly segítséget jelentene, ha néhány helyen bázis iskolákat létesítenének úgy az általános mint a középiskolákból. Ezek jól felszerelt, kitűnő oktatókkal működő iskolák lennének, amelyekben a posztgraduálisok több bemutató tanítást láthathának és elemezhetnének. A bázisiskolák pedagógiai tevékenységét a pedagógusképző intézmények irányítanák, együttműködve a művelődési osztályokkal.

Javasolt intézkedések

1. A Magyar Népköztársaságban fokozatosan meg kell valósítani a pedagógusok posztgraduális stúdiumának a Központi Bizottság határozatában elvileg megfogalmazott továbbképzési rendszerét. Az ezzel kapcsolatos javaslatokat és modelleket huzamos és beható vita alá kell bocsátani, amelynek során a társadalom minden szerve, rétege, a kérdés iránt érdeklődő tagjai — de főleg maguk a pedagógusok — hozzáfűzhessék ellenvetéseiket, észrevételeiket, javaslataikat.

2. A vita eredményeként *kísérleti jelleggel* beindítani a posztgraduális stúdiumot, ugyanis egy megfelelő koncepció kialakítása nem nélkülözheti a kipróbálást és a bevezetés feltételeinek gondos megtervezését.

3. Tudományos Módszertani Tanácsot kell szervezni, amely az Oktatási Minisztérium tanácsadó szerveként működne és permanensen foglalkozna a fokozatosan megvalósítandó posztgraduális stúdium szervezeti, tartalmi és pedagógiai problémáival. Ugyanez a Tanács irányíthatná a posztgraduális stúdium továbbfejlesztésével kapcsolatos tudományos kutató munkát.

4. 1973-ban Ulan Batorban a szocialista országok között bizonyos megállapodás jött létre a posztgraduális stúdium problémáinak közös megoldása érdekében. Elhatározták, hogy a kutatások koordinálása céljából központot létesítenek. — Az UNESCO európai országainak oktatási miniszterei 1975-re terveznek konferenciát (a már eddig megtartott két UNESCO konferencián kívül a posztgraduális stúdium szakemberekkel történő megvitatására. Célszerű lenne, ha a posztgraduális stúdium alakulásának figyelemmel kísérése érdekében *dokumentációs központot* létesítenének. A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola kezdettől fogva gyűjtötte és gyűjti ezeket az anyagokat, tehát a bázis megteremtésének lehetősége Szegeden adva van.

5. A szakbizottságokat ki kell egészíteni a posztgraduális stúdium programjaival foglalkozó tagokkal.

6. Közös utasításban kell szabályozni a posztgraduális stúdiumban résztvevő általános- és középiskolai pedagógusok vizsgáit.

7. Rendeletben kell szabályozni a posztgraduálisok továbbképzéssel kapcsolatos kedvezményeit.

8. A kötelező óraszámokkal kapcsolatos rendelkezéseket úgy kell módosítani, hogy azok a felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók, akik az évfolyamdolgozatok és a záróvizsga dolgozatok javításában részt vesznek, az beszámítson kötelező órászámukba.

Ugyancsak rendeletben kell szabályozni a posztgraduális stúdium előadójának tiszteletdíját, főleg azokat, akik túlórában, vagy a nyári szünetekben tartanak előadásokat.

9. Az egységes rendszerű pedagógus továbbképzés harmadik fokozataként meg kell szervezni az idősebb, régebben végzett pedagógusok posztgraduális stúdiumát. Ennek legfőbb célja a szakmai ismeretek kibővítése.

10. Koncepciót kell kidolgozni arra vonatkozóan, hogy a rádiót és a televíziót hogyan lehetne minél eredményesebben bekapcsolni a pedagógusok posztgraduális stúdiumába.

11. Meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy a posztgraduális stúdium keretében hogyan oldható meg az oktatásügy vezető dolgozóinak (igazgatók, felügyelők, stb.) továbbképzése.

12. Célszerű lenne megvizsgálni „Az Oktatásügy dolgozóinak Központi Továbbképző Intézete” szervezésének lehetőségét. Ez az intézet az Oktatási Minisztérium közvetlen irányításával foglalkozna a tanárjelöltek kiválasztásának problémáival (felvétel) a pedagógusok képzésével és továbbképzésével, valamint az oktatásügy többi dolgozóinak szervezett továbbképzésével.

IRODALOM

TUČEK, A.: Pedagogické otázky postgraduálního studia učitelů (A pedagógusok posztgraduális stúdiumának pedagógiai problémái) Universita Karlova, Praha 1974. 109.

PHDR. MOCÁK, J.: Návrh postupnej realizácie systému PGŠ učiteľov a školských pracovníkov v jednotlivých skupinách odborov v ČSSR (Záverečná správa) Bratislava, 1974. május 31. Komenský Egyetem (Kézirat) 25. l.

TUČEK A. a kol.: Další vzdělávání učitelů se zřetelím k úloze vysokých škol, in: Učitelské vzdělání, IV. sborník ÚUV na Universite Karlové, Praha 1970. 5—124. o.

TUČEK, A.: Perspektívy postgraduálneho štúdia učiteľů, *Pedagogika*, XIX. 1969. 112—116. o.
VELIKANIČ, J.: Modernizácia vyučovania a postgraduálne štúdium učiteľ'ov, rukopis, Bratislava 1970.

MOCÁK, J.: Analýza skúseností z ďalšieho vzdelávania učiteľ'ov-absolventov vysokých škół, *Učiteľ'ské vzdělání, zprávy ÚUV na UK*, 1970, 75—94. old.

Učebné osnovy pre I. a 2. ročník postgraduálneho štúdia učiteľ'ov škół I. a II. cyklu, Ústav pre učiteľ'ské vzdelávanie pri UK v Bratislave, 1973.

ING. VALENTA, F.: Zpráva z kolokvia o postgraduálním štúdiu, Ústav pro štúdium na vysokých školách technických při ČVUT v Praze, 1968. 89. l.

OČOVSKÁ, B.: Postgraduálne štúdium — a čo ďalej? *Učiteľ'ské noviny*, 1975. január 5.

DR. KURFÜRST, J.: Slovo k postgraduálne študujúcim, in: *Komenský*, 1974. 4. sz. 235—236. o.

DRIEN, K.: A posztgraduális štúdium mint a pedagógusok továbbképzésének korszerű modellje, in: *Tanárképző Főiskola Tud. Közleményei, Szeged*, 1971.

GARAMI L.: A szakmai képzés és továbbképzés, in: *Fiatal diplomások falun, FPK, Budapest*, 1973. 223—257.

PLAN-STUDIE ZUR VERWIRKLICHUNG DES EINHEITLICHEN POSTGRADUALEN STUDIUMS DER PÄDAGOGEN

Károly Drien

In den Ländern des sozialistischen Lagers sind intensive Bemühungen zur Entfaltung des postgradualen Studiums der Pädagogen im Gange. In Ungarn beschäftigte sich das Zentralkomitee anlässlich seiner Sitzung im Juni 1972, wo die Lage des staatlichen Unterrichts und die Aufgaben seiner Weiterentwicklung diskutiert wurden, ebenfalls mit dem Problem der einheitlichen, organisierten Fortbildung der Pädagogen und verlaubliche die Organisation des postgradualen Studiums des Lehrers. Vorliegende Studie bezweckt, unter Verwendung der anhand der komparativen Methode erhaltenen Daten einerseits die grundlegenden Fragen in Verbindung mit dem postgradualen Studium der Pädagogen zu systematisieren und als Stoff einer grossangelegten Debatte zu dienen, deren Ziel die Realisierung eines ideell einheitlichen, institutionell ökonomischen, inhaltlich dynamischen und methodologisch wirksamen Pädagogen-Fortbildungssystems ist.

Dem Entwurf wurde vor allem das in der Tschechoslowakei mehrere Jahre hindurch ausprobierte und kodifizierte System zugrundegelegt, denn das tschechoslovakische Modell ist zu einem beträchtlichen Teil auf die Wirkung der auch in Weltrelation herrschenden Tendenzen entstanden, auf die konkreten Bedingungen der sozialistischen Schule aufgebaut, berücksichtigt das Berufungsbewusstsein der Pädagogen, ihre soziale Lage und hat sich nüchterne, realisierbare Ziele gesteckt.

ПРОЕКТНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ЕДИНЫХ ПОСТГРАДУАЛЬНЫХ КУРСОВ ПЕДАГОГОВ

К. Дриен

В странах социалистического лагеря намечаются интенсивные стремления в связи с открытием постградуальных курсов педагогов. В нашей стране на заседании Центрального Комитета в июне 1972 г., на котором обсуждали положение и дальнейшие задачи развития государственного обучения, также занимались и вопросами организации единых курсов повышения квалификации педагогов и было вынесено решение об организации постградуальных курсов педагогов. Цель данной работы — систематизировать основные проблемы, связанные с постградуальными курсами педагогов, возникших с применением компаративных методов и дать материал такого широкого обсуждения цель которого осуществление системы повышения квалификации педагогов единой в идейном отношении, в экономии по содержанию динамична и методически эффективна.

В основе проекта лежит в первую очередь проверенная на протяжении нескольких лет в Чехословакии кодифицированная система, так как чехословацкий образец формировался под влиянием господствующих тенденций в мировых масштабах, базируется на конкретных условиях социалистической школы, принимает во внимание призвание педагогов, их социальное положение и ставит перед собой разумные, осуществимые цели.